

in de uitzending van Radio Oranje moest worden voorgelezen. Bij die uitzending waren Gerbrandy, van Heuven Goedhart en de prins aanwezig. 'Landgenoten', aldus de voorgelezen mededeling,

'Gij weet dat de bevrijding voor de deur staat. Gij weet dat onze land-, zee- en luchtmacht schouder aan schouder vecht met de bondgenoten en daarbij kranks werk doet. Het is mij bekend dat onze binnenlandse strijders het grote ogenblik van zich aan te sluiten bij de actie der zegevierende legers met ongeduld afwachten. Ik wil u thans mededelen dat ik prins Bernhard heb benoemd tot bevelhebber der Nederlandse strijdkrachten onder het opperbevel van generaal Eisenhower. Prins Bernhard neemt hierbij de leiding op zich van het gewapend verzet in Nederland. Tot spoedig weerziens!'

Prins Bernhards benoeming werd vervolgens in een bekendmaking van generaal Eisenhower bevestigd en daarna richtte de prins zich persoonlijk tot de 'Nederlandse ondergrondse strijders' aan wie hij bevel gaf ('mijn eerste bevel'), zich van 'vroegtijdige en afzonderlijke acties' te onthouden, en adviseerde zo spoedig mogelijk armbanden gereed te maken 'waarvan gij de kleur kunt vaststellen maar waarop in elk geval met duidelijke letters het woord 'Oranje' moet staan', 'gebruik deze echter niet zonder mijn bevel.' Er volgde nog een (al eerder die avond in het Nederlands Nieuws van de BBC uitgezonden) 'boodschap van de Geallieerde opperbevelhebber aan het Nederlandse volk' waarin o.m. werd gezegd: 'Probeer niet tot een algemene opstand te komen', 'zorgt er voor dat de vijandelijke spoorweg-, waterweg- en wegenverbindingen op alle mogelijke plaatsen verhinderd worden', en (dat was veruit het belangrijkste): 'het uur der bevrijding, waarop Nederland zo lang heeft gewacht, is nu zeer nabij.'

'Om half negen', zo noteerde van Lidth later die avond (hij had drie gasten gehad), 'houdt de prins een toespraak die ik niet zeer gelukkig vind. Teveel in de toon 'ik beveel', mij dunkt beter ware: 'namens de opperbevelhebber draag ik u op.' Door van Lidths gasten werd de benoeming van de prins sterk veroordeeld. 'Héél enthousiast ben ik ook niet', schreef van Lidth nog, 'vooral niet over de hals-over-kop-methoden waarmee dit door HM wordt doorgedreven.'¹

Tegen die methoden uitten, toen het kabinet op maandagavond 4 september bijeenkwam, ook andere ministers bezwaren en toen Gerbrandy, van Lidth en van Heuven Goedhart voorstelden dat het konink-

¹ Van Lidth: 'Dagboek', 3 sept. 1944.